

L'APARTHEID D'OSLO *L'època dels territoris grocs*

Tanya Reinhart
Ha'aretz Magazine
27 de maig de 1994

Extret del llibre 'Israel-Palestina: cómo acabar con el conflicto'.

En el curs de les últimes setmanes, molts ciutadans contraris a l'ocupació s'han vist temptats en assenyalar les semblances entre la fi de *l'apartheid* a Sud-àfrica i els acords de Gaza i Jericó. Però atenent-nos als fets, deixant a una banda sentiments i esperances, els acords amb la OAP s'assimilen més al començament de *l'apartheid* que al seu final. Al 1959 a Sud-àfrica es va aprovar la llei d'autogovern dels pobles bantus, amb el que s'institucionalitzava la separació (*apartheid*) entre blancs i negres. Les reserves assignades als negres es van proclamar entitats autònomes, popularment conegudes com a bantustans.

El poder d'aquestes entitats es va dipositar en mans d'esbirros locals, i en alguns bantustans inclús s'arribaren a celebrar eleccions i a constituir-se Parlaments o institucions quasi governamentals. Però parcel·les com les relacions exteriors, la seguretat, els recursos naturals i les mines quedaren gelosament en mans del règim blanc. En un principi, les reserves mancaven de recursos de feina propis. Els bantustans eren políticament independents de Sud-àfrica, des d'on es controlava l'entrada de la població negra en territori blanc. Es requeria un permís oficial per a passar d'un costat a un altre. Els que aconseguien obtenir visats de sortida i permisos de treball es guanyaven la vida com a empleats dels blancs en vergonyoses condicions d'explotació. Els treballadors tornaven a les seves llars a la caiguda del sol, o acampaven en barracons situats a la perifèria de les ciutats blanques. Amb el pas dels anys, la mà d'obra barata va atraure la inversió estrangera cap als bantustans o en els seus contorns, on s'establiren diverses indústries. Els bantustans gaudien de certa sobirania simbòlica: una bandera, segells de correus, passaports i una policia forta. El règim blanc s'esforçava per donar la impressió de que eren autèntics països i aconseguir així els seu objectiu polític nacional. Tots els negres eren considerats ciutadans dels bantustans, el que els convertia en "estrangers" a Sud-àfrica i els privava dels seus drets socials i electorals.

La situació generada pels acords de Gaza i Jericó, firmats al mes de maig [1994] a El Cairo, és quasi idèntica. Naturalment, els defensors de la pau a Israel estan convençuts de que aquest sols és un acord provisional, precursor d'una nova era. Però la possibilitat de que l'acord pugui quedar congelat durant anys o ser ampliat a altres zones de Cisjordània, no pot deixar de tenir-se en compte. Segons Ze'ev Schiff, Arafat està segur de que "no hi haurà una segona fase després de Gaza i Jericó. Per tant, cada quilòmetre i cada petit avenç és per ell tan important com si fos l'únic".¹ D'una altra banda, els que encara creuen que les intencions de Rabin són sinceres i que cada detall de les minucioses negociacions respon sols al curt termini, han de recordar que en menys de dos anys, després de les properes eleccions, el Govern pot ser substituït. En tot cas, aquest acord és l'únic que avui tenim, la resta és pura esperança. Així les coses, quina és la situació creada per aquest acord?

¹ Ha'aretz, 8 de maig de 1994.

L'acord deixa substancials parts de Gaza en mans d'Israel. Aquestes zones reben el nom de Territoris Grocs als mapes que acompanyen l'acord. Segons Mansour a Shawa, candidat a la presidència del Consell de Gaza, els palestins sols tindran autonomia sobre el 50% de les terres de la franja de Gaza.² Els Territoris Grocs abasten la major part de la terra encara disponible per a la construcció i l'agricultura en aquesta hiperpoblada regió. L'Annex de Seguretat de l'acord prohibeix als palestins construir en dites zones, i deixa la planificació i la construcció sota control d'Israel.³ Gush Katif efectivament ha quedat exclosa de la franja de Gaza, i les IDF han començat a construir un filat electrificat de 35 milions de NIS (New Israeli Shekels: la moneda israelita) per tancar la zona de Gush Katif.⁴ A més del control territorial, Israel ha conservat el control sobre l'aigua. L'acord preserva al detall la situació actual. Amb la finalitat de resoldre el problema que representa l'escassetat d'aigua a Gaza, els palestins tindran autorització per a comprar aigua a Israel. (Annexe 2, paràgraf 31). D'aquí que el punt de partida per a Gaza sigui pitjor que un bantustan: ni aigua, ni terra.

Durant els anys de la ocupació, Israel no ha desenvolupat ni ha permès el desenvolupament d'una infraestructura econòmica independent a Gaza i Cisjordània. En l'actualitat, l'únic recurs econòmic real disponible a dia d'avui pel poble de Gaza és un lloc de treball a Israel. L'acord econòmic parla eloqüentment del "trànsit normal de treballadors" entre ambdós territoris, "no obstant, el dret de les parts a redefinir de tant en tant l'amplitud i les condicions de l'entrada dels treballadors a la seva zona" (Capítol 7, paràgraf 1): impressionant simetria, en realitat. A la vista del flux de treballadors hebreus previst cap al territori de Gaza, això en realitat significa un control israelià absolut de la mà d'obra a Gaza. Igual que en un bantustan, és possible que els emprenedors se sentin atrets per la mà d'obra barata a l'olla a pressió de Gaza, de tal forma que enlloc d'importar treballadors a Israel, s'estableixin botigues de llaminadures a l'interior de la franja de Gaza.

En qualsevol cas, els interessos dels empresaris israelians estan ben protegits. En paraules de David Brodett, cap de la delegació econòmica israeliana per a les negociacions amb la OAP, "La nostra postura fou ferma en un aspecte: en els Acords d'El Cairo s'afirmava clarament que qualsevol discriminació contra empresaris o companyies israelianes, o contra Israel en general, quedava estrictament prohibida".⁵ L'acord econòmic garanteix els interessos d'Israel i perpetua la dependència econòmica de Gaza. Una de les crisis sorgides durant les negociacions econòmiques va esclatar quan Abu Alà va proposar un acord de lliure comerç entre Gaza, Jericó i Jordània, que permetés als palestins importar productes més barats dels que Israel els oferia. Igual que passa amb la resta de les qüestions, Israel tenia l'última paraula sobre aquesta. Inclús l'exigu volum d'exportacions agrícoles palestines a Israel va quedar limita en benefici dels agricultors israelians (Acords Econòmics, Capítol 8, paràgraf 10). Així, Gaza sols pot encarar la seva futura existència principalment com a proveïdora de mà d'obra barata pels empresaris israelians i d'altres llocs.

Però Israel rebutja qualsevol responsabilitat sobre el benestar dels ciutadans de Gaza.

² Ha'aretz, 5 de maig de 1994.

³ Resum de l'Annex, Ha'aretz, 5 de maig de 1995.

⁴ Ha'aretz, 24 d'abril de 1994.

⁵ Yediot Aharonot, 6 de maig de 1994.

Atencions sanitàries, condicions socials, escassetat d'aliments i serveis municipals es consideraran "assumptes interns" dels palestins, quan siguin sobirans. David Brodett explica amb franquesa: "No estem sent mesquins. Quan Israel es retiri de Gaza, les quantitats pressupostades per l'Administració Local pel mes de maig es mantindran en el tresor local [...]. Aquests diners haurien de ser suficients per fer front als costos corrents de gestió de l'Autoritat Palestina durant les dues o tres primeres setmanes. A partir d'aquest moment, els caps són ells".⁶ En el millor dels casos, Israel accedeix a transferir la responsabilitat del benestar social dels residents afincats a la terra sota el seu control a organitzacions de caritat i donants internacionals, que poden o no destinar milers de milions als territoris.

Com en la política del "divideix i venceràs" dels bantustans, s'observa una tendència clara cap a la separació total entre les diferents regions "autònomes". L'acord ja institucionalitza aquesta separació entre Gaza i Cisjordània al permetre els moviments sols entre Jericó i Cisjordània i únicament als residents d'aquestes zones. La supervisió d'aquest moviment i el dret a no autoritzar-lo segueix en mans d'Israel (Annex de Seguretat, "trànsit segur"). L'esperit d'aquests acords es posa de manifest amb la cancel·lació de 13.000 permisos de viatge destinats als estudiants de la franja de Gaza.

L'apel·lació al Tribunal Suprem d'Israel respecte aquest assumpte fou desestimada a petició del fiscal general. És particularment interessant analitzar les raons esgrimides pel rebuig. Es va explicar, per exemple, que aquest tipus d'apel·lacions ja no són rellevants, ja que l'Autoritat Palestina s'ocuparà de les qüestions internes a Gaza i sent l'educació una d'aquestes qüestions.⁷ Dit d'una altra manera, aquesta és la lògica de "l'era de la pau": alhora que els palestins tenen un Govern independent, la responsabilitat del seu benestar recau sobre ells mateixos. En cert sentit, al mateix temps que fan cua per rebre farina de la UNRWA haurien de resoldre els seus problemes d'educació superior. Mentrestant, si no poden estudiar, és evident que la culpa no és nostra.

Els sistemes legislatiu i judicial són clarament parcel·les sobre les que l'Autoritat Palestina ha de tenir una potestat independent. Però inclús en aquestes esferes, l'acord permet a Israel exercir una estreta supervisió. Tota la legislació ha de ser ratificada per un "subcomitè per a assumptes legals" conjunt i "en el termini de trenta dies", Israel pot decidir si la legislació excedeix la jurisdicció de l'Autoritat Palestina (Acord, part 7.3). A més, l'acord conclou que "les lleis i normatives militars vàlides amb anterioritat als acords de Gaza i Jericó continuaran vigents a no ser que es modifiquin o s'anul·lin de conformitat amb aquest acord" (Paràgraf 7.9). En aquesta ocasió, sembla que sols 70 d'un miler d'edictes militars que permeten a Israel controlar la franja de Gaza poden ser anul·lats. L'ull del Gran Germà també vigilarà gelosament el sistema d'educació. "De conformitat amb els acords dels comitès civils, Israel quedarà autoritzat per a supervisar la literatura palestina que s'inclou als plans educatius amb la finalitat d'excloure qualsevol material hostil respecte a Israel".⁸

Fins i tot quan tot això soni a rutina de la ocupació, el perill de la nova situació resideix en que, en endavant, ja no s'anomenarà ocupació. La lògica del bantustan dicta que ara, després d'aconseguir una autoritat local, els palestins també són responsables del seu propi destí en l'esfera dels drets humans. Inclús les persones més ben intencionades

6 Ídem

7 Ha'aretz, 6 de maig de 1994.

8 Paraules del jurista Rajah Surani a Amira Hass, Ha'aretz, 9 de maig de 1994.

poden caure en aquesta trampa. L'Associació Israeliana per la Defensa dels Drets Civils està debatent actualment si ha de seguir controlant les violacions dels drets humans als territoris ocupats. "No hi ha lloc per l'activitat associativa allà on Israel no és sobirà", declara el president de l'associació, Amos Gil.⁹

El control israelià sobre Cisjordània està entrant en una nova i perillosa fase. Encara no hem desenvolupat les eines necessàries per manipular la situació. Que fàcil resulta cedir al sentiment de que el problema palestí ja no és competència d'Israel, perquè els palestins tenen els seus propis segells de correus, la seva bandera, la seva policia i els seus documents de viatge. Que fàcil resulta confiar en que la dinàmica de les coses funcionarà per sí sola. Mentrestant, tots seguirem asseguts a les nostres llars i confiant en el Govern perquè, al cap i a la fi, es tracta d'un Govern de pau.

Però el perill rau en que els acords de Gaza i Jericó poden atorgar a l'ocupació israeliana un estatut legal, almenys en aquestes esferes. Des de que Arafat, suposat líder del moviment nacional palestí, va firmar aquest tractat de rendició, els qui ho desitgin poden proclamar que els acords s'assoliren amb l'aprovació del poble palestí. En tal cas, les decisions 242 i 338 del Consell de Seguretat deixarien de ser vàlides, doncs el poble palestí va acceptar de bon grat el control d'Israel a canvi d'autonomia. Tot i la provisionalitat de l'acord, mentre no se n'aconsegueixi un altre, aquest serà vàlid als ulls del dret internacional.

La solució que podria triomfar segueix sent la constitució d'un autèntic Estat palestí, però, mentre s'aconsegueix, hem de tenir garanties de que no s'ampliarà a Cisjordània cap "acord temporal" que institucionalitzi el control israelià sobre els territoris, camuflat d'autogovern però similar a un bantustan.

⁹ Ha'aretz, 11 de maig de 1994.